

Trafikvakternas arbetsmiljö 2021

En rapport från Sekos medlemsundersökning för trafikvakter

Inledning

För att vägarna i Sverige ska vara säkra för biltrafik och övrig trafik behöver vägar underhållas. Vägarbetare som bygger och underhåller våra vägar utsätts ofta för stora risker från förbipasserande trafik. Trafikvakterna är speciellt utsatta eftersom de saknar skyddsanordningar och vistas mer eller mindre oskyddade när trafiken ska dirigeras förbi arbetsplatsen.

Under 2021 genomför Sekos regionala skyddsombud olika aktiviteter för att uppmärksamma trafikvakternas arbetsmiljö. Vi vill förbättra arbetsmiljön och jobba för säkrare arbetsplatser. Farorna med trafiken vet vi om sedan tidigare och är ett ständigt pågående arbete för Seko med bland annat opinionsbildning för att påverka till exempel lagstiftningen.

Resultatet från vår undersökning kring trafikvakternas arbetsmiljö visar att det även finns andra risker förutom förbipasserande trafik som måste tas på allvar och att trafikvakternas arbetsgivare behöver arbeta aktivt med sitt arbetsmiljöansvar.

Sammanfattning och slutsatser

Under ett par veckor i april-maj 2021 skickade Seko ut en enkät till medlemmar som jobbar som trafikvakter. Vi har konstaterat att det fortsatt finns stora risker med arbetet och en av de största riskerna är att utsättas för hot eller våld från bilister som inte respekterar den mest utsatta yrkesgruppen vid vägarbeten.

Trafikvakterna har i uppdrag att se till så att trafiken inte skapar farliga situationer och miljöer för övriga vägarbetare och för bilisterna själva.

Dagens stressiga samhälle med mobiltelefoner och andra faktorer som medför att bilister inte upptäcker trafikvakten eller tar felaktiga beslut när de kommer fram till ett vägarbete är ett stort problem.

”Man kan fundera över hur rimligt det är att ställa en arbetstagare oskyddad med endast en flagga, skyddsskor, varselväst, hjälm och hoppas på att bilisten ser och agerar korrekt”.

Trafikverket och kommuner måste ta ett större ansvar som byggherrar och bli bättre och tydligare i sina upphandlingar för att säkerheten ska höjas för trafikvakterna.

När det gäller trafikvakternas arbetsgivare så kan vi se i undersökningen att det finns kunskapsbrister i förhållande till arbetsmiljölagstiftningen. Tydligt blir det i frågorna om tillgång till företagshälsovård och långa arbetspass. Tillräcklig återhämtning i arbetet och att ständigt behöva vara nåbar är andra faktorer som synliggörs i undersökningen.

Vi har även uppmärksammat att utbudet med anpassade skyddskläder för kvinnor är ett stort problem och att skyddsskor i många fall inte fungerar för ändamålet då trafikvakterna är stillastående under långa arbetspass utan möjlighet att sitta ner.

Vi föreslår:

- 1. Led om trafiken där det är möjligt**
- 2. Trafiksäkerhetshöjande åtgärder läggs utanför kontrakten och att de redan från start är prissatta av väghållaren**
- 3. Inför sanktionsavgift när arbetsgivaren saknar dokumenterade kunskaper i arbetsmiljölagstiftningen**
- 4. Där trafikvakter kan komma att utsättas för hot och våld ska det finnas väktare eller andra säkerhetshöjande åtgärder**
- 5. Absoluta hastighetsbestämmelser ska vara norm förbi en vägarbetsplats**

Bakgrund

Under perioden april-maj 2021 skickade Seko ut en enkät till medlemmar som jobbar som trafikvakter och som i vårt medlemsregister står registrerade som trafikvakter. Detta är en del i ett projekt som Sekos regionala skyddsombud genomför mot trafikvaktsbolag under 2021. Vi valde trafikvaktsbolagen eftersom Sekos tidigare undersökningar samt andra undersökningar visar att det just för trafikvakter finns stora förbättringsmöjligheter när det gäller arbetsmiljön.

Fakta

Vi skickade ut enkäten till ca 400 medlemmar på 23 olika företag och fick in över 160 svar. Enkäten innehöll 20 frågor som till stor del var riktade mot arbetsmiljön, såsom frågor om hot och våld, tillgång till toalett och omklädningsrum samt deras känsla av att kunna påverka i arbetsmiljöfrågor. Inga frågor i enkäten var tvingande vilket gör att antalen svar varierar mellan som lägst 159 och som högst 167.

Vi har i redovisningen uteslutit den frivilliga frågan om var man jobbar och kommentarerna för att garantera respondenternas anonymitet.

Vi fick svar från 35 kvinnor och 135 män. Övervägande svar var från medlemmar i åldern 40–70 år vilket motsäger uppfattningen om att branschen till stor del består av unga människor, men kan också bero på att de unga i branschen saknar tillsvidareanställningar och inte är medlemmar i facket.

Av de som svarade uppgav 46 % att de har en tillsvidareanställning. Av alla svarande var det 18 % som uppgav att de inte vet vad de har för anställningsform. 88 % uppgav att det här var deras huvudanställning och att de jobbat som trafikvakt det senaste året.

På frågan om de förväntas vara nåbara via SMS även när de inte är tjänst svarar 65 % ja, vilket sticker ut eftersom nästan hälften har en tillsvidareanställning och borde ha ett förutsägbart schema. Det kan hänga ihop med att beställare inte möjliggör för trafikvaktsbolagen att planera sin verksamhet med framförhållning utan att de kommer på i sista stund att det behövs trafikvakter till ett jobb med kort varsel.

Något som är alarmerande gällande arbetstid och arbetsmiljö är möjligheten till avlösning efter två timmars jobb. 24 % svarade ja på den frågan medan majoriteten 54 % svare att det händer ibland.

Avlösningen är viktig eftersom de arbetar i en miljö som kräver stort fokus och det är en kognitiv belastning att befinna sig i den miljön längre tid utan avlösning.

Vi undrade om de visste vem som är deras närmaste chef och när på dygnet de jobbar. Majoriteten, nio av tio, har koll på chefen och nästan nio av tio jobbar dagtid.

Vi ställde en fråga om rädslan för att smittas av Corona på arbetsplatsen och det uppgav 31 % av de tillfrågade att de var. Om man kopplar det till samtal som Seko fått, kan det handla om att samåka till arbetsplatsen.

Med anställning kommer en del rättigheter, därför ställde vi frågan om de kände till att de har rätt till sjuklön om de har oturen att bli sjuka eller skada sig i arbetet? Svaren var jämnt fördelade mellan ja 38 %, nej 34 % och vet inte 27 %. Det är oroande att 38 % svarar ja men 46 % av alla svarande har en tillsvidareanställning, vad som förklarar de siffrorna i dagsläget går inte att svara på.

Som följdfråga gällande sjukskrivning ville vi veta hur många som har tillgång till företagshälsovård men där är det större variation på svaren med en viktning mot det sämre. Endast två av tio har tillgång till företagshälsovård och tre av tio vet inte om de har det eller inte.

Många av våra frågor handlade om arbetsmiljön! Nio av tio tillfrågade vet vilka risker de utsätts för i arbetet. Oroande är att över 50 % av de tillfrågade uppger att de utsatts för våld och hot det senaste året. När det gäller möjligheten att påverka sin arbetsmiljö uppger över hälften av de svarande att de inte har känslan av att kunna påverka. Kopplar man den frågan till hur många som vet/känner till vem som är deras skyddsombud så är det bara tre av tio som svarar positivt. Där har vi som facklig organisation ett viktigt arbete framöver, både att stötta upp i att rekrytera skyddsombud och att synliggöra våra RSO på de arbetsplatser som saknar skyddskommitté.

Avslutningsvis ställde vi frågor om arbetskläder/varselkläder samt tillgång till bod/toalett och omklädningsrum. När det gäller kläder så är svaren tydliga, kvinnorna i branschen upplever att det saknas kläder anpassade efter deras behov och kroppstyp samt några anger i kommentarsfältet att det är problematiskt att det inte finns tillgång till toaletter kopplat till att vara kvinna. Det var 21 % kvinnor som svarade på enkäten och det var 21 % som svarade nej på frågan om skyddsutrustning och arbetskläder passade bra. Över lag är svaren om tillgång till bod och toalett ett orosmoment. Bara två av tio har tillgång till toalett/bod medan de övriga svarade nej eller ibland.

Väderleken kan vara en utmaning i arbetet men där uppger 81 % att de har kläder anpassade till vädret men endast 12 % av arbetsgivarna tvättar varselkläder åt de anställda. Oroande är att det i kommentarerna framkom kritik mot arbetskor som inte är förenliga med behoven i arbetet.

Kan vi då dra några slutsatser av de svar vi fått?

Om vi ställer denna undersökning i relation till tidigare undersökningar så ser vi att det fortfarande är ett arbete som innebär stora risker för de som arbetar som trafikvakter. Det råder otydligheter gällande de arbetsrättsliga rättigheterna som kommer med anställningen, rätten till sjuklön, tillgång till företagshälsovård och en schysst arbetsmiljö med allt vad det innebär.

Vi behöver ha ett ökat fokus på genusperspektivet kopplat till arbetskläder och tillgången till toaletter och omklädningsmöjligheter. Möjligheten att bli avlöst är en arbetsmiljöfråga som bör finnas med i upphandlingen. Hot och våld är fortfarande ett stort problem som det behöver jobbas vidare med.

Väghållaren tillika byggherren måste ta ett större ansvar för säkerheten i sina upphandlingar. Det har både Sekos och Transportstyrelsens tidigare rapporter konstaterat. Även denna undersökning vittnar

om att det inte har blivit bättre gällande risken för att utsättas för hot eller våld utan snarare tvärtom.

Trafikverket och kommuner måste bli mycket bättre och tydligare i sina upphandlingar för att säkerheten ska höjas för trafikvakterna. Tex. vägarbeten som bedrivs på natten där trafikvakter kan komma att utsättas för hot och våld ska självklart ha tillgång till väktare eller andra säkerhetshöjande åtgärder.

När det gäller trafikvakternas arbetsgivare så kan vi se i undersökningen att det finns kunskapsbrister i förhållande till arbetsmiljölagstiftningen. Tydligt blir det i frågorna om tillgång till företagshälsövård och långa arbetspass. Tillräcklig återhämtning i arbetet och att ständigt behöva vara nåbar är andra faktorer som synliggörs i undersökningen.

Bilaga 1. Medlemsundersökning trafikvakter 2021

1. Kön?		
Kvinna	35	21,08 %
Man	125	75,30 %
Annat eller vill inte uppge	6	3,61 %
Totalt antal	166	
2. Ålder?		
18–25	19	11,38 %
25–40	51	30,54 %
40–70	97	58,04 %
Totalt antal	167	
3. Anställningsform?		
Tillsvidareanställning	76	46,34 %
Allmän visstid	55	33,54 %
Vikariat	3	1,83 %
Vet ej	30	18,29 %
Totalt antal	164	
4. Är detta din huvudanställning?		
Ja	146	88,48 %
Nej	19	11,52 %
Totalt antal	165	
5. Har du jobbat som trafikvakt det senaste året?		
Ja	147	88,02 %
Nej	20	11,98 %
Totalt antal	167	
6. Är du orolig över att bli smittad av Covid-19 när du arbetar?		
Ja	50	31,25 %
Nej	110	68,75 %
Totalt antal	160	
7. Har du rätt till sjuklön från din arbetsgivare när du är sjuk?		
Ja	64	38,32 %
Nej	57	34,13 %
Vet inte	46	27,54 %
Totalt antal	167	
8. Har du upplevt hot eller våld på din arbetsplats det senaste året?		

Ja	88	52,69 %
Nej	79	47,31 %
Totalt antal	167	
9. Förväntar sig din arbetsgivare att du ska vara ständigt nåbar även när du inte jobbar, tex via SMS?		
Ja	108	65,06 %
Nej	58	34,94 %
Totalt antal	166	
10. Känner du att du kan påverka din arbetsmiljö?		
Ja	77	46,39 %
Nej	89	53,61 %
Totalt antal	166	
11. Vet du vem som är din närmaste chef?		
Ja	155	92,81 %
Nej	12	7,19 %
Totalt antal	167	
12. Har du tillgång till bod/toalett och omklädningsrum		
Ja	39	23,35 %
Nej	65	38,92 %
Ibland	63	37,72 %
Totalt antal	167	
13. Vet du vilka risker du utsätts för i ditt arbete?		
Ja	148	92,50 %
Nej	12	7,50 %
Totalt antal	160	
14. Har du möjlighet till avlösning på jobb som varar längre än 2 timmar?		
Ja	40	24,24 %
Nej	36	21,82 %
Ibland	89	53,94 %
Totalt antal	165	
15. Har du tillgång till företagshälsovård?		
Ja	37	22,16 %
Nej	71	42,51 %

Vet ej	59	35,33 %
Totalt antal	167	
16. Finns det skyddsutrustning och arbetskläder som passar dig bra?		
Ja	125	78,62 %
Nej	34	21,38 %
Totalt antal	159	
17. Tvättar din arbetsgivare dina varselkläder?		
Ja	21	12,57 %
Nej	146	87,43 %
Totalt antal	167	
18. Är dina arbetskläder anpassade efter väderleken?		
Ja	129	81,13 %
Nej	30	18,87 %
Totalt antal	159	
19. När på dygnet jobbar du mestadels? Natt=22–06		
Dag	146	
Natt	19	
Totalt antal	165	
20. Vet du vem som är ditt skyddsombud?		
Ja	50	30,12 %
Nej	116	69,88 %
Totalt antal	166	